

Передумови та перспективи розвитку музейного туризму у Львівській області

Роботу виконано на кафедрі туризму ЛДУФК

У статті виявлено і проаналізовано сучасний стан, проблеми й перспективи залучення музейних установ Львівської області до співпраці з індустрією гостинності. Відзначено, що така взаємодія пов'язана зі спільною ресурсною базою для розвитку цих видів діяльності, ґрунтується на сучасних тенденціях і у вдосконаленні роботи музеїв, і у формуванні попиту на туристичний продукт.

Ключові слова: музей, музейний туризм, індустрія гостинності, екскурсія.

Скабара Р. М. Условия и перспективы развития музейного туризма во Львовской области. В статье выявлены и проанализированы современное состояние, проблемы и перспективы вовлечения музейных организаций Львовской области в сотрудничество с индустрией гостеприимства. Отмечено, что это сотрудничество связано с общей ресурсной базой для развития этих видов деятельности, базируется на современных тенденциях как усовершенствования работы музеев, так и в формировании спроса на туристический продукт.

Ключевые слова: музей, музейный туризм, индустрия гостеприимства, экскурсия.

Skabara R. M. Conditions and Prospects of Development of Museum Tourism in the Lviv Region. In the article problems and prospects of involving of the museum organizations of the Lviv region in cooperation with the hospitality industry are revealed and analysed a current state. It is noticed that this cooperation is connected with the general resource base for development of these kinds of activity, is based on modern lines as improvements of work of museums, and in formation of demand for a tourist product.

Key words: a museum, museum tourism, hospitality, excursion.

Постановка наукової проблеми та її значення. Музейний туризм – це специфічна діяльність музеїв у сфері пізнавального туризму з виробництва й реалізації різних туристських продуктів музейного характеру (створення експозицій, організація екскурсій, музейних магазинів тощо), а також, у багатьох випадках, з організації туристичного циклу (проживання, харчування, трансфер, інформаційне забезпечення).

Розвиток музейного туризму, на нашу думку, має базуватися на ідеї комплексного показу історії й культури територій, що входять в коло наукового, просвітницького та інших традиційних інтересів музею, обумовлених особливостями й складом тих чи інших музейних колекцій.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Базовими процесами, що пов'язані зі створенням музейно-туристських продуктів, є інтерпретація культурної спадщини території та напрацювання специфічних музейно-туристських креативних рішень.

В Україні майже не використовують історико-культурну спадщину для формування спільної ідентичності, консолідації громадян різних регіонів, формування позитивного іміджу держави [1].

Проблеми залучення музейних закладів до співпраці з індустрією гостинності є предметом дослідження не лише музеєзнавців, а й представників інших наукових напрямів. Вагомий внесок у вивчення різних аспектів цієї проблеми зробили представники львівської географічної школи [2].

Вважаємо, що наукові дослідження, метою яких є аналіз проблем та перспектив використання історико-культурних туристичних ресурсів, зокрема музейного фонду, і напрацювання практичних рекомендацій для вирішення виявлених проблем актуальні й поступово набирають конструктивного спрямування.

Мета роботи – проаналізувати сучасний стан, виявити проблеми і перспективи використання музейного фонду, розвитку музейного туризму як перспективного напрямку індустрії гостинності Львівської області.

Для досягнення мети дослідження виконати такі **завдання**: ознайомилися зі станом, сучасними підходами та понятійно-термінологічною системою дослідження музейного туризму; зібрили й

упорядкували статистичну й аналітичну інформацію, що характеризує історію та сучасний стан розвитку музейництва у Львівській області; вивчили особливості розміщення на території Львівської області об'єктів музейного фонду; проаналізували проблеми та відкрили потенціал розвитку музейного туризму в Львівській області.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Індустрія гостинності Львівської області представлена підприємствами, організаціями й установами, які спеціалізуються на різних видах туризму, мають відмінні риси геопросторової організації та чинники, що її визначають, різнонаправлені вектори росту.

Подальший розвиток галузі, зокрема її інфраструктурних компонентів, набув актуальності через необхідність якісної підготовки до проведення фінальної частини першості Європи з футболу в 2012 р.

Львівська область – найбільша в Україні за кількістю, різноманітністю та ступенем збереження історико-культурних пам'яток, зокрема тих, що належать до архітектурно-містобудівної спадщини.

В області на державний облік узято 3659 пам'яток архітектури й містобудування, із яких 794 – національного значення.

Основна частина історико-культурних, зокрема історико-архітектурних пам'яток у Львівській області розташована в обласному центрі, містах Жовква (у межах Державного історико-архітектурного заповідника), Белз (у межах Державного історико-культурного заповідника), Золочів (Музей-заповідник “Золочівський замок”), Дрогобич, Старий Самбір, Рава-Руська. населених пунктах, що становлять Золоту підкову Лева [3].

Місто Львів за кількістю пам'яток архітектури різного часу й стилів є другим в Україні. Найбільше представлена середньовічна архітектура, і тому центральна частина міста оголошена історико-архітектурним заповідником і внесена до “Списку світової культурної спадщини” ЮНЕСКО. Добре збережені культові споруди різних релігійних течій, житлова забудова, палацові й адміністративні будівлі, планувальна структура міста.

Як свідчать дані Львівського обласного управління статистики, на кінець 2008 р. на території Львівської області діяло 19 музеїв, що на два менше, ніж у попередньому році, але на п'ять більше, ніж у 1990 р. [4].

Упродовж 1990–2008 рр. кількість відвідувань діючих музеїв Львівської області скоротилася на 35 % (із 2246,0 тис. відвідувань у 1990 р. до 1670,5 тис. у 2008 р.); цей показник поступово збільшується, з 2000 р. Одночасно зростає й показник відвідуваності музеїв, що розраховується на 100 осіб населення: з 39 у 2000 р. до 65 у 2008 р.

Вже 2009 р. музеї Львівської області відвідало на 132 тис. осіб менше, ніж за попередній період. Про це йдеться у звіті управління культури й туризму Львівської облдержадміністрації.

За таких обставин кількість екскурсій також зменшилась, відтак 2009 р. у музеях області проведено 17 062 екскурсії, а 2008 р. – 196 72. Попри це, музеї області продовжують активно працювати. У 2009 р. відбулося 339 виставок, а 2008 – на вісім менше.

Якщо порівнювати відвідуваність музеїв області з відвідуваністю театрів, концертних організацій чи кінотеатрів, то значна перевага – на боці музеїв. Варто зазначити, що такі результати досягаються і за рахунок туристичного потоку з-поза меж Львівщини.

Музейний фонд області у 2008 р. – це 1158,1 тис. експонатів, із яких упродовж року доступними для відвідувачів були лише 47,3 тис. або 4,1 %; 93,6 тис. експонатів (8,1 %) потребують різного рівня реставрації; 93,2 % експонатів музеїв Львівської області належать до державної частини Музейного фонду України.

Якщо брати до уваги інформацію Львівського обласного управління статистики, то у 2008 р. 92,9 % відвідувань припадає на 11 музеїв Львова, решта – на музеї, що діють у Дрогобичі, Самборі, Стрию, Бродівському, Городоцькому, Дрогобицькому і Кам'янка-Бузькому районах області. Такі геопросторові диспропорції є традиційними.

У Львові, наприклад, діють Історичний музей, Львівська галерея мистецтв, Музей Львівської сакральної барокової скульптури “Творчість Іоанна Георгія Пінзеля”. Музей давніх пам'яток Львова (відділ Львівської галереї мистецтв), Національний музей, Музей етнографії та художнього про-

мислу, аптека-музей, Музей історії медицини Галичини імені Мар'яна Панчишина, Музей народної архітектури та побуту, Державний природознавчий музей, Мінералогічний, Геологічний, Археологічний музеї Львівського національного університету імені І. Франка тощо.

Серед відвідувачів музеїв Львівської області переважають учні, слухачі та студенти (866,0 тис. осіб або 51,8 % загальної кількості). Традиційно ця категорія відвідувачів надає перевагу історичним та етнографічним музеям у Львові (94,1 %). Саме тому музеї Львівської області співпрацюють зі школами у межах програми “Музейна педагогіка” й “Школа і музей: працюємо разом”. Наприклад, у Національному музеї відбуваються відкриті та інтегровані уроки й семінари для вчителів образотворчого та музичного мистецтва, християнської етики, української літератури, історії (Національний музей у Львові ім. А. Шептицького), змонтовано фільм “Львівська галерея мистецтв” для педагогів, у Львівському музеї історії релігії підготували нові сценарії ігрової екскурсії “Міфологія Стародавнього Єгипту”, інтерактивні лекції “Всесвіт у твоїх долонях”, театралізовані екскурсії “Музейна візитівка”.

Важливим, на нашу думку, є показ музейних експонатів поза територією музею. 2008 р. 11 музеїв області організували 81 таку виставку (всього 319 виставок впродовж року). Це дасть можливість створити додаткову рекламу музею, дозволить підготуватися до можливих більш інтенсивних туристичних акцій.

Для формування програм спеціалізованого туризму музеям необхідно попередньо вирішити низку завдань.

Найбільш простим рішенням є пропозиція спеціалізуватися на історії й культурі свого регіону чи на імені будь-кого з відомих земляків, однак, у більшості випадків туристичний ринок автоматично відкидає подібний підхід.

Привабливим для вибору спеціалізації є подієвий туризм. Він, як правило, пов'язаний з унікальними подіями, приуроченими лише до конкретної території – найбільшими ярмарками, фестивалями, народними святами, річницями подій, ювілеями тощо. Насамкінець, для спеціалізації дуже важливими є власне музейні ініціативи.

Наступним завданням є грамотне укладання туристичної програми й туристичного маршруту. Сам музей і його цікаві місця ніколи не приваблять до себе такої уваги, як цікавий маршрут із різноманітними об'єктами (наприклад, навіть в рамках однієї спеціалізації).

Ще одним важливим завданням є поєднання в межах музею комплексу функцій з організації туризму (передовсім екскурсійної діяльності й розміщення). Надання туристові нічлігу в конкретному місці збільшує прибутковість обслуговування; це своєрідний специфічний туристичний закон і він може бути застосований і в організації музейного туризму. Тут зазначимо, що екскурсійною роботою займаються практично усі музеї Львівської області. У 2008 р. в 19 415 екскурсіях у музеї взяли участь 503,9 тис. осіб, з них 335,6 тис. – учні та студенти.

Звичайно, легше це здійснити музеям-заповідникам, на територіях яких можливе будівництво готелів чи пристосування для цієї мети прибудов. Проте й у межах музею можлива реалізація такої ідеї. У будь-якому випадку важливо не віддавати повністю організацію нічлігу, харчування й відпочинку туристів іншій туристичній фірмі (тоді музею залишаються лише прибутки від продажу вхідних квитків), а організувати обслуговування цього невеликого туристичного потоку. Тоді може виникнути проблема отримання нової ліцензії.

Насамкінець потрібно відмітити ще одне важливе завдання – створення рекламної інформації та її поширення. Загальна реклама, навіть якщо вона буде яскравою і професійно виконаною, не принесе успіху.

Найважливіша умова – наявність максимальної та чіткої інформації про пропонований тур: географічна карта, транспортна доступність, докладна характеристика всіх пунктів маршруту, місць нічлігу, погодинний розклад кожного дня туру, а також вказання конкретної ціни й можливих знижок.

Висновки. Отже, співробітництво музеїв і туристичної індустрії пов'язане зі спільною ресурсною базою для розвитку цих видів діяльності, ґрунтується на сучасних тенденціях і у вдосконаленні роботи музеїв, і у формуванні попиту на туристичний продукт.

Однією з таких тенденцій є поступовий перехід від дослідження й збереження окремих пам'яток культури й природи до дослідження й збереження спадщини в її цілісності й багатоманітті. Це вкрай важлива тенденція, яка визначає багато інших аспектів соціокультурного розвитку початку нового тисячоліття.

Вважаємо, що музейний туризм може стати засобом внутрішньої мобілізації, засобом адаптації до умов ринку, це можливість вибудувати зовнішні стосунки, нову політику музею, відкриту назовні. Таким чином, туризм може стати не додатковим, структуроутворюючим видом діяльності музею.

Можна стверджувати, що можливість формувати й реалізувати спеціалізовану туристичну програму є у кожного музею Львівської області.

Література

1. Мазурик З. В. Культурна спадщина як туристичний продукт / З. В. Мазурик // Вісн. Донец. ін-ту туристичного бізнесу. – 2005. – № 9. – С. 243–246.
2. Кузик С. П. Туризм і культурне середовище: особливості розвитку та використання / С. П. Кузик // Туризм на порозі ХХІ ст.: освіта, культура, екологія : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (18-22 жовт. 1999 р., м. Київ). – К. : КІТЕП, 1999. – С. 44–46.
3. Музеї Карпатського регіону : каталог. – Л. : Центр Європи, 2004. – 64 с.
4. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм у Львівській області : стат. зб. – Л. : Голов. упр. статистики у Львів. області, 2009. – 46 с.

Адреса для листування:
79000, м. Львів, вул. Костюшки, 11,
каб. 122, кафедра туризму Львівського
державного університету фізичної культури

Статтю подано до редколегії
20.04.2011 р.

УДК 911:338.48-6:7/8

И. Л. Фёдорова – ассистент кафедры социально-экономической географии Брестского государственного университета имени А. С. Пушкина (Республика Беларусь)

Культурный туризм как вид туристской деятельности

*Работа выполнена на кафедре социально-экономической географии и туризма
БГУ им. А. С. Пушкина*

В статье рассматривается культурный туризм как вид туристской деятельности. Анализируются подходы к определению содержательной стороны данного вида туризма. Дается авторское определение культурного туризма.

Ключевые слова: туристская деятельность, культурный туризм, экскурсия, культурное наследие.

Федорова І. Л. Культурний туризм як вид туристичної діяльності. У статті проаналізовано культурний туризм як вид туристичної діяльності, а також підходи до визначення змістової сторони цього виду туризму. Наведено авторське визначення культурного туризму.

Ключові слова: туристична діяльність, культурний туризм, екскурсія, культурна спадщина.

Fedorova I. L. Cultural Tourism as a Kind of Tourist Activity. The paper deals with cultural tourism as a form of tourist activity. Analyzes the approaches to determining the content of this type of tourism. The author's definition of cultural tourism.

Key words: tourist activity, cultural tourism, excursion, a cultural heritage.

© Фёдорова И. Л., 2011